

Arkivsak-dok. 201404899-9
Saksbehandler Morten Aas, Heidi Eriksen, Torill Nygård, Erik Lagethon

Saksgang Møtedato
Fylkesutvalget 08.09.2015

HØRINGSUTTALELSE - KONSESJONSSØKNAD FØSSABERGE KRAFTVERK, VANG KOMMUNE - INNSIGELSE

Forslag til

VEDTAK

1. Planmaterialet er mangelfullt da det ikke er foretatt undersøkelser og vurderinger av utbyggingens effekt på leveområder og vandringsmuligheter for fisk. Fiskeinteressene i vassdraget er av regional betydning. Oppland fylkeskommune fremmer derfor innsigelse til planene for Føssaberge kraftverk ut i fra ansvaret for forvaltning av høstbare fiskearter. Det forutsettes at et slikt materiale utarbeides og sendes på høring.
2. Dersom det likevel vurderes å gi konsesjon ut i fra det foreliggende kunnskapsgrunnlag forutsetter Oppland fylkeskommune at det stilles følgende vilkår i en ev. konsesjon:
 - a) Slipp av minstevannføring forbi inntaksdammen på 1,7 m³/sek hele året
 - b) Krav til restaurering og istandsetting etter fysiske inngrep i forbindelse med anleggsarbeider.
 - c) Hjemmel til å pålegge utbygger å utrede og gjennomføre biotoptiltak på den strekningen som berøres av utbyggingen.
 - d) Hjemmel til å pålegge utbygger tiltak for å redusere landskapsvirkningen av redusert vannføring
 - e) Standard naturforvaltningsvilkår.
 - f) Krav om permanent istandsetting av massetipp innen en fastsatt frist etter avsluttet utbygging.
 - g) Det forutsettes at omsøkt slukeevne fastsettes som maksimal tillatt slukeevne i en ev. tillatelse.
 - h) Terskel ved inntaket til kraftverket vil berøre restene av et stokkverk som var satt opp for å lede vann til en kvern og en oppgangssag litt lenger nede. Om det ikke lar seg gjøre å bevare

disse, bør det anbefales at det stilles vilkår om at utbygger dokumenterer anlegget og dens historie før det fjernes.

Rasmus O. Vigrestad
fylkesrådmann

Hjalmar Solbjør
ass. fylkesrådmann

Vedlegg:

Konsesjonssøknad for Føssaberge kraftverk ligger her: Se " søknader" – sorter på Oppland fylkeskommune <http://www.nve.no/no/Konsesjoner/Konsesjonssaker/Vannkraft/>

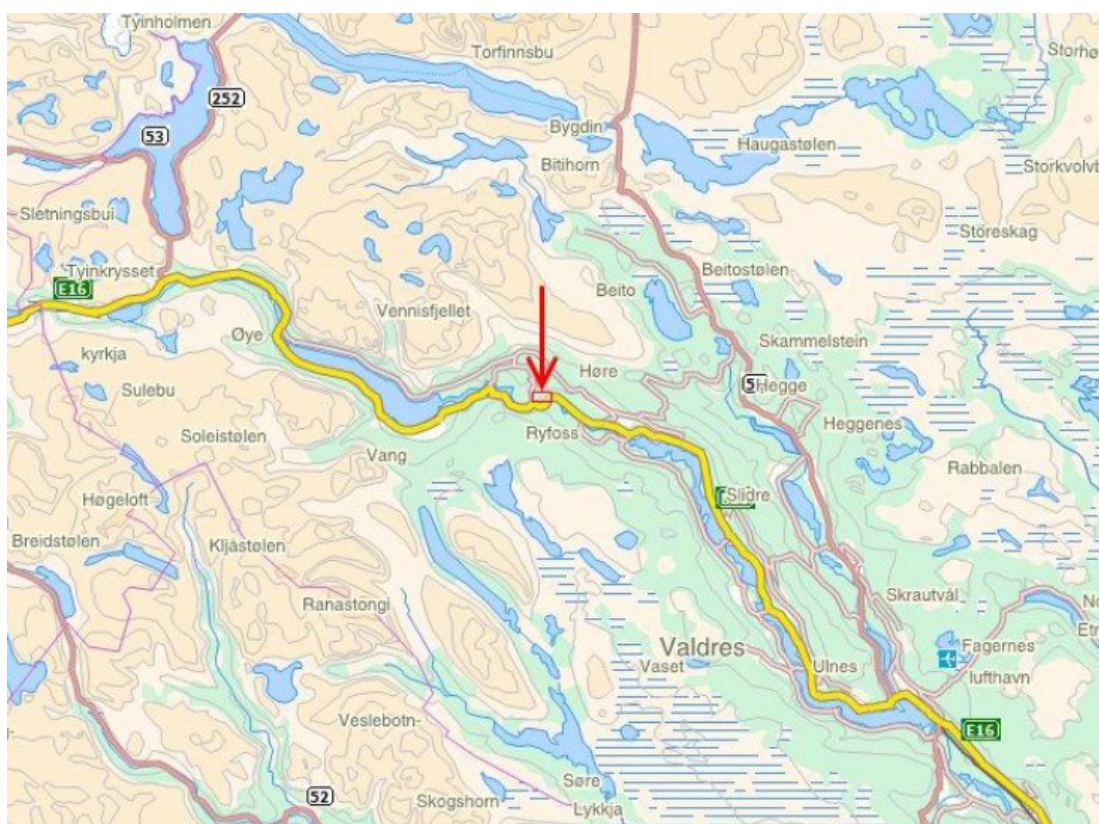
1. Informasjon om prosjektet:

Tiltakshaver:

Det er Skagerrak Kraft AS og Clemens Kraft AS som står bak planene om utbygging av Føssaberge kraftverk. Driften planlegges etablert i et eget selskap. Det er avholdt informasjonsmøte/dialogmøte med berørte grunneiere, men grunneieravtaler er foreløpig ikke inngått. Det søkes derfor om samtykke til ekspropriasjon dersom enighet ikke oppnås.

Geografisk plassering:

Føssaberge kraftverk, som har fått sitt navn etter en åsrygg, er planlagt øst i Vang kommune med hensikt å utnytte et fall på en mindre strekning av Storåni/Begna mellom Vangsmjøsa og Slidrefjorden.

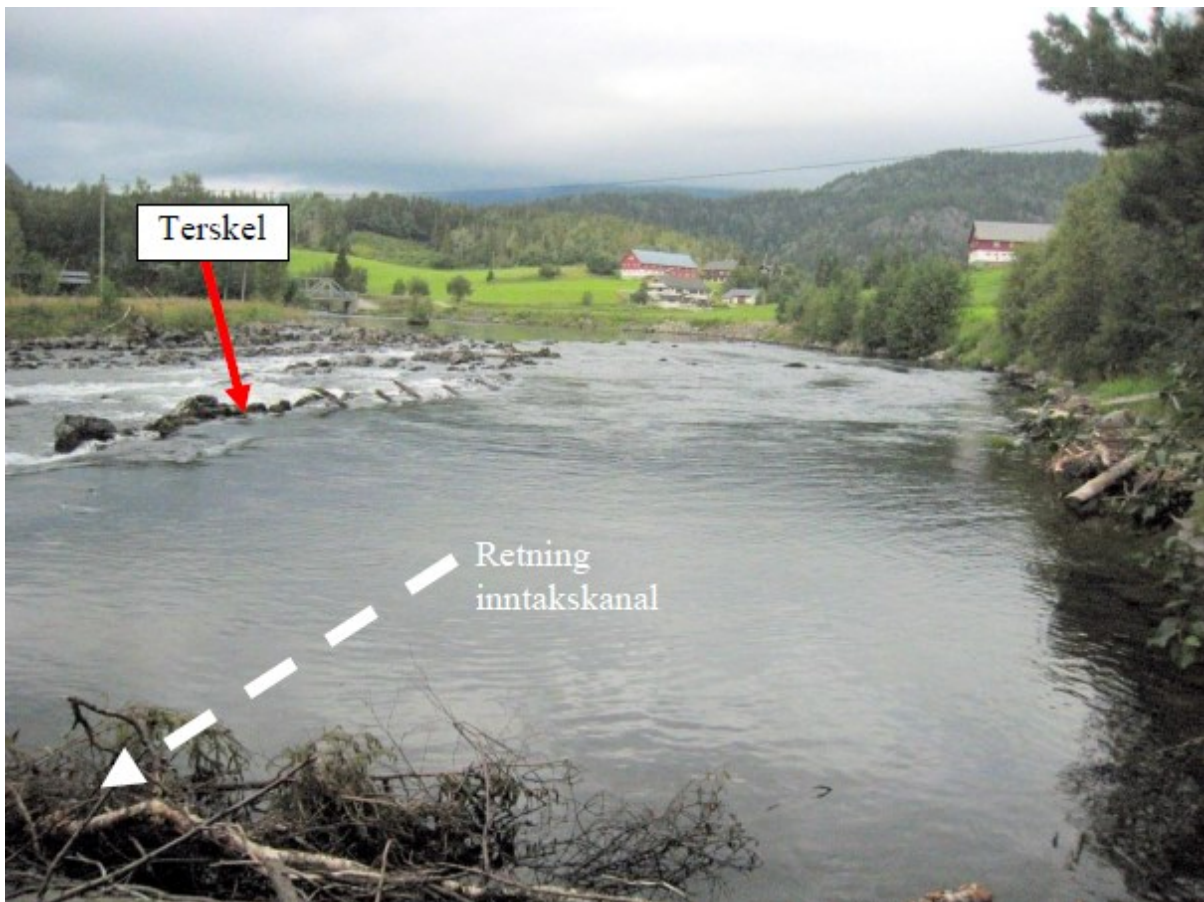

Figur 1: Geografisk plassering for Føssaberge kraftverk i Begnavassdraget vises på kartet.

Teknisk plan:

Føssaberge kraftverk vil utnytte et fall på 23 meter i Storåni/Begna med inntak på kote 452. Kraftverket vil etter planen produsere 18,7 GWh, hvilket tilsvarer ca 935 husstander med årlig forbruk på 20 000 kWh. Prosjektet er kostnadsberegnet til 66,8 millioner kroner i 2011, noe som gir 3,57 kr/kWh.

Middelvannføringa er 15,3 m³/s. Angitt slukeevne er 18 m³/s. Det er planlagt en minstevannføring på 1,7 m³/s året gjennom. Kartet i figur 2 viser de infrastrukturtiltakene som er nødvendige for å realisere Føssaberge kraftverk.

Figur 3: Bildet viser planlagt inntaksområde for Føssaberge kraftverk.

Konsekvenser ved utbygging:

Naturmiljø:

Hovedveien E16 går langs sør-/vestsiden av Storåni/Begna ved tiltaksområdet. Det er ingen fast bosetting inntil berørt strekning, men midtveis er det en tilrettelagt rasteplass på E16. Like ovenfor inntaksområdet er det dessuten en campingplass og to andre fritidsboliger. Utbyggingen ligger i det hele nært opp til eksisterende tekniske inngrep.

Ved utbyggingsstrekningen ligger en naturtypelokalitet med gammel granskog i mosaikk med rik barskog med verdi svært viktig (naturtypeverdi A). Fuktighetsforholdene for denne naturtypen vil endres som følge av redusert vannføring. Dette vil påvirke naturtypen negativt. I denne lokaliteten er det registrert to rødlistede lavarter, elfenbenslav (EN) og sprikeskjegg (NT), samt soppartene sprekkkjuke (VU), rosenkjuke (NT), rynkeskinn (NT), skaftjordstjerne (NT) og rosaskiveslørsopp (NT). Elfenbenslav er særlig fuktighetskrevende, og forekomsten ligger derfor utelukkende nær elva. Redusert vannføring kan følgelig påvirke denne negativt, med fare for at den forsvinner. Flere av de andre rødlisteartene lever også under humide forhold, og disse kan også bli negativt berørt. Det må derfor legges til grunn at en utbygging vil medføre betydelig forringelse av nasjonalt verdifullt naturmangfold.

Selv om det er Fylkesmannen som sitter på det fagspesifikke ansvaret for de naturtyper og rødlistearter som berøres ved utbygging, har også fylkeskommunen et ansvar etter Naturmangfoldloven.

Fisk og ferskvannsmiljø:

Begna elv har bestand av aure og ørekyt. Elvestrekningen mellom Vangsmjøsa og Ryfoss framstår som relativt intakt og velfungerende, selv om vannføringsregimet er påvirket av ovenforliggende reguleringer, som gir høyere vintervannføring og lavere sommervannføring enn det som er naturlig. Det foreligger ikke undersøkelser av fiskebestanden på strekningen, men aurebestanden opplyses å være god, og det utøves en god del fiske på strekningen. En utbygging av Føssaberge kraftverk vil gi en betydelig vannføringsreduksjon på den strekningen som bygges ut. Utbyggingen vil også fragmentere leveområdet til aurebestanden som i dag er strekningen Vangsmjøsa – Ryfoss.

Søknaden inneholder ingen undersøkelse av fiskebestanden og det er ikke gjort forsøk på noen kvalifisert utredning av utbyggingens virkning på fisk og fiske. For et kraftverk som planlegges bygd i hovedløpet i en så stor elv med så vidt store fiskeinteresser er dette en alvorlig svakhet. Det er heller ikke gjort noen utredning av hvordan fiskens vandringsmuligheter opp og ned forbi kraftverket vil bli påvirket av utbyggingen. Fylkesrådmannen mener det er en fare for betydelige skadevirkninger på fiskebestand og fiske på strekningen, og at det må legges til grunn ved behandling av søknaden så lenge det ikke er gjennomført undersøkelser og utredninger av dette i forbindelse med søknaden. Dersom det skulle bli gitt en tillatelse til utbygging av kraftverket må det tas inn hjemler til å pålegge utbygger oppfølgende undersøkelser og avbøtende tiltak. Fylkesrådmannen tilrår at fylkeskommunen fremmer innsigelse til planene da planene er i konflikt med regionalt viktige hensyn knyttet leveområder og vandringsmuligheter for fisk, og konsekvensene for disse interessene er ikke tilstrekkelig undersøkt og vurdert. Innsigelsen hjemles vannressurslovens § 24 og plan- og bygningslovens § 5-4 ut fra fylkeskommunens ansvarsområde for forvaltning av høstbare fiskearter.

Gjennom vannforskriftsarbeidet, og Regional plan for vannforvaltning i Vannregion Vestviken som blir vedtatt i fylkestingene i desember 2015, tilhører strekningen som blir berørt ved utbygging vannforekomst «012-1488-R Storåne». Vannforekomsten strekker seg fra Vangsmjøsa til utløpet i Slidrefjorden. Miljøtilstanden her er vurdert som god. Det er grunn til å tro at en utbygging vil føre til en forringelse av miljøtilstanden, og det selv om foreslåtte avbøtende tiltak blir gjennomført. En utbygging her vil ha en stor negativ virkning på vassdragsmiljøet, sett i forhold til den begrensede energiproduksjonen kraftverket vil gi.

Landskap og friluftsliv:

Området er definert som LNF-sone 1 i kommuneplanens arealdel. Selve Føssabergeformasjonen er skogkledd med bratte stup på sørsiden og noe slakere helning på nordsiden. Negative konsekvenser for friluftsbruk er knyttet til fritidsfiske og at opplevelsene langs berørt elvestrekning blir reduserte, men denne bruken er ikke dokumentert eller vurdert gjennom konsekvensutredning. Utbygger hevder i konsesjonssøknaden at den berørte strekningen er såpass stri at fisket på strekningen mellom Vangsmjøsa og Slidrefjorden først og fremst er knyttet til de litt roligere partiene.

Kulturminner:

Tiltakshaver har i konsesjonssøknaden kun foretatt søk i Riksantikvarens database, og skriver i konsesjonssøknaden at de tar sikte på at undersøkelsesplikten etter kulturminnelovens § 9 avklares med fylkeskommunen under konsesjonsbehandlingen. Fylkeskommunen foretok etter avtale med Clemens kraft befaring i 2012 for å avklare tiltakets forhold til automatisk fredede kulturminner og verneverdige kulturminner fra nyere tid.

Kulturarvenheten gjennomførte befaring av det planlagte tiltaksområdet i 2012. Dette for å avklare tiltakets forhold til automatisk fredede kulturminner og verneverdige kulturminner fra nyere tid, i henhold til kulturminnelovens § 9. Deres undersøkelser viser at det på toppen av berget hvor tunnelen skal bores gjennom ligger flere kjente kulturminner. Her ligger flere gravminner, rydningsrøyser, tuft og kullgrop, i tillegg til at det er funnet en celt og et enegget sverd i området. Over berget går en eldre ridevei, som trolig har høy alder. I følge søker vil kulturminnene oppe på berget ikke bli berørt. Kulturarvenheten forutsetter at om behovet for tiltak i dette området skulle endres, så må dette avklares med kulturminnemyndighetene i god tid før et eventuelt arbeid settes i gang.

De berørte arealene begrenses til innløp og utløp. Det ble under befaringsen ikke påvist automatisk fredede kulturminner i disse områdene. Tiltaket vurderes heller ikke å være utilbørlig skjjemende for de mange kulturminnene oppe på berget. Av kulturminner fra nyere tid, gjør søker selv oppmerksom på at det finnes rester av stokkverk ute i elven, der terskelen er tenkt bygget. Grunneier på gården Rogn like ved inntaket, Nils Rogn, opplyser at stokkverket var satt opp for å lede vann til ei kvern og ei oppgangssag lenger nede. Begge disse er nå borte. Kulturminnet vurderes ikke som et regionalt eller nasjonalt verneverdig kulturminne, og det vil være opp til kommunen å vurdere om demningsrestene er noe de ønsker å ivareta. Kulturminnet vil etter det vi forstår måtte ødelegges ved bygging av terskelen. Hvis dette er tilfelle oppfordres det sterkt til at det settes krav om at anlegget og dens historie dokumenteres på en god måte før det blir fjernet.

Næring og samfunn:

Anleggstida, som varer ca 18 måneder, vil gi en lokal og regional sysselsettingseffekt tilsvarende ca 25 personer. Økningen i varig sysselsetting vil derimot være svært begrenset. I driftsfasen vil Vang kommune få eiendomskatt tilsvarende ca kr 400 000,- ved fra første driftsår ved 7 promille skattesats. Deretter avtagende i takt med avskrivningen av anlegget. Næringsmessig vil tiltaket ha positive virkninger for fallrettighetshaver gjennom utleie av fallrettighetene og slik sett bidra til å styrke ressursgrunnlaget på de berørte eiendommene.

Figur 4: Bildet viser en eksisterende campingplass beliggende nær planlagt inntaksområde for Føssaberge kraftverk.

Figur 5: Bilder fra strekningen i Storåni/Begna som blir berørt ved utbygging av Føssaberge kraftverk.

Figur 6: Bilder viser området for planlagt kraftstasjon og utløpskanal ved Føssaberge kraftverk. Idrettsanlegget på Tveit skimtes i bakgrunnen på høyre bilde.

Forholdet til regionale planer:

Gjennom regional plan for klima og energi 2013-2024, vedtatt av fylkestinget 15. oktober 2013, har Oppland fylkeskommune signalisert en positiv holdning til fornybar energi. Det å øke den fornybare energiproduksjonen er ett av sju satsingsområder i planen. Handlingsprogrammet som følger planen er mer konkret når det gjelder vannkraft siden det her fremkommer en målsetning om å øke produksjonen av vannkraft med 600 GWh, såfremt utbyggingen foretas i «(...) et langsiktig, bærekraftig perspektiv der natur- og kulturgrunnlaget danner fundament, og legge vekt på grønn verdiskapning, folkehelse og redusert miljøbelastning (...)». Utbygging av Føssaberge kraftverk vil bidra med ca 18,7 GWh, mens samlet produksjonspotensiale for alle småkraftverkene i Valdrespakken er 72,8 GWh. Positivt er det at andelen vinterkraft produsert er såpass høy ved Føssaberge kraftverk. En bør likevel være klar over at småkraftverkene bidrar med liten produksjon sammenlignet med de større vannkraftprosjektene som er aktuelle i Oppland. Rosten kraftverk, som er under utbygging, vil bidra med 185 GWh. Nedre Otta, som sannsynligvis også får konsesjon, vil bidra med ca 300 GWh.

Innen årsskiftet vil det vedtas en regional plan for vannforvaltning i vannregion Vest-Viken 2016-2022. Denne planen utarbeides som følge av implementeringen av EUs vanddirektiv og vedtas av fylkestingene i vannregionen. En kraftutbygging som omsøkt vil medføre at fastsatt miljømål vannforekomst 012-1488-R Storåne, strekningen Vangsmjøsa til utløpet i Slidrefjorden, ikke nås. Vannforskriftens § 12 åpner likevel for ny aktivitet selv om miljøtilstanden forringes. Dette kan skje under visse betingelser, og såfremt følgende vilkår er oppfylt:

- «a) alle praktisk gjennomførbare tiltak settes inn for å begrense negativ utvikling i vannforekomstens tilstand,
- b) samfunnsnyttene av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være større enn tapet av miljøkvalitet, og

- c) hensikten med de nye inngrepene eller aktivitetene kan på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre.»

Det er NVE som må foreta den endelige vurderingen etter vannforskriftens § 12, men fylkeskommunen kan gjennom sin høringsuttalelse komme med tydelige råd. I dette tilfellet er konsekvensene for fisk og bunndyr såpass mangelfullt utredet at det ikke er grunnlag for tydelige råd.

Samlet belastning:

Selv om man nå har fått fem småkraftsaker fra Valdresregionen til samtidig behandling er det ingen enkel øvelse å vurdere den samlede belastningen av disse utbyggingene, hverken i forhold til kulturminner, fisk/ferskvannøkologi, landskap/friluftsliv eller regionale næring-/samfunnshensyn for den del. Det foreligger heller ingen kjent metodikk for slik vurdering av samlet belastning. Viktig å være klar over er at vassdragene i Valdresregionen i stor grad er påvirket av tidligere vannkraftutbygginger, hovedvassdraget Storåni/Begna inkludert. Strekningen fra Vangsmjøsa til Slidrefjorden fremstår derimot som en temmelig upåvirket elvestrekning, og det er betimelig å stille spørsmål ved om denne bør bygges ut eller om den bør tas vare på slik den nå fremstår.

Totalt vil de fem prosjektene i Valdrespakken bidra med en produksjon på inntil 72,8 GWh ikke regulerbar, fornybar kraft. Føssaberge kraftverk er det eneste kraftverket som i stor grad har produksjon vinterstid da kraftbehovet er størst, noe som må regnes som positivt. Flere av kraftprosjektene i Valdrespakken har en såpass høy kostnad at de ligger i grenseland for om utbygging vil være forsvarlig. Her vil hvilke vurderinger en gjør for fremtidige kraftpriser være avgjørende, selv med viktig bidrag fra den vedtatte el-sertifikatordningen. Føssaberge ble vurdert til akseptable 3,57 kr/kWh i 2011, men det kan være at ny vurdering, gitt prosjektets omfattende tunneldrift, vil bli vesentlig høyere.

Vurderer en Føssaberge kraftverk opp mot de fire andre kraftverkene i Valdrespakken er det særlig den potensielt negative påvirkningen fiskesamfunnet og utøvelsen av fiske som skiller seg ut i negativ retning.

3. Fylkesrådmannens konklusjon:

Fylkeskommunen har gjennom regional plan for klima og energi 2013-2024 med tilhørende handlingsprogram, vedtatt i fylkestinget i 2013, tilkjennegitt en tydelig offensiv holdning til utbygging av vannkraft, noe fylkesrådmannen tar i betraktning.

Det er imidlertid grunn til å tro at en utbygging av Føssaberge kraftverk vil kunne få store negative konsekvenser for fiskebestanden i elva. Så lenge søknaden ikke inneholder noen undersøkelse av fiskebestanden og det er ikke gjort forsøk på noen kvalifisert utredning av utbyggingens virkning på fiskens leveområder, vandringsmuligheter og fiske kan ikke fylkesrådmannen foreta en god nok vurdering av søknaden.

Fylkesrådmannen tilrår at fylkeskommunen fremmer innsigelse til planene for Føssaberge kraftverk da planene er i konflikt med regionalt viktige hensyn knyttet leveområder og vandringsmuligheter for fisk, og konsekvensene for disse interessene er ikke tilstrekkelig undersøkt og vurdert. Innsigelsen

hjemles vannressurslovens § 24 og plan- og bygningslovens § 5-4 ut fra fylkeskommunens ansvarsområde for forvaltning av høstbare fiskearter.

Dersom det likevel vurderes å gi konsesjon for en utbygging må det først foretas en mer grundig utredning av et manøvreringsreglement som best mulig ivaretar hensynet til fiskebestanden i elva. Det må også åpnes for at manøvreringsreglementet kan endres etter at virkningen av utbyggingen for er avdekket gjennom etterundersøkelser. I tillegg må det stilles følgende vilkår i en ev. konsesjon:

- Slipp av minstevannføring forbi inntaksdammen på 1,7 m³/sek hele året
- Krav til restaurering og istandsetting etter fysiske inngrep i forbindelse med anleggsarbeider.
- Hjemmel til å pålegge utbygger å utrede og gjennomføre biotoptiltak på den strekningen som berøres av utbyggingen.
- Hjemmel til å pålegge utbygger tiltak for å redusere landskapsvirkningen av redusert vannføring
- Standard naturforvaltningsvilkår.
- Krav om permanent istandsetting av massetipp innen en fastsatt frist etter avsluttet utbygging.
- Det forutsettes at omsøkt slukeevne fastsettes som maksimal tillatt slukeevne i en ev. tillatelse.
- Terskel ved inntaket til kraftverket vil berøre restene av et stokkverk som var satt opp for å lede vann til en kvern og en oppgangssag litt lenger nede. Om det ikke lar seg gjøre å bevare disse, bør det anbefales at det stilles vilkår om at utbygger dokumenterer anlegget og dens historie før det fjernes.